

Program Usług Społecznych dla Gminy Bukowsko

Bukowsko, 2021

Spis treści:

Definicje.....	str. 3
I. Nazwa, cel, realizator i wykonawcy Programu.....	str. 5
II. Okres realizacji Programu.....	str. 6
III. Opis potrzeb uzasadniających realizację Programu.....	str. 7
IV. Charakterystyka i przewidywana liczba osób objętych Programem	str. 24
V. Określenie usług społecznych oferowanych w Programie.....	str. 26
VI. Warunki i tryb kwalifikowania osób zainteresowanych do korzystania z usług społecznych określonych w Programie.....	str. 37
VII. Wysokość opłaty za usługi społeczne, osoby uprawnione do uzyskania ulg w opłacie za usługi społeczne i wysokość tych ulg.....	str. 41
VIII. Sposób dokumentowania spełniania warunków oraz uprawnień do uzyskania ulg w opłacie	str. 42
IX. Dane osobowe niezbędne do kwalifikowania osób zainteresowanych korzystaniem z usług społecznych określonych w Programie.....	str. 43
X. Organizacja Programu, w tym etapy realizacji oraz mierniki efektywności Programu	str. 45
XI. Sposób monitorowania i oceny Programu oraz mierniki efektywności jego realizacji.....	str. 47
XII. Budżet Programu i źródła jego finansowania.....	str. 50

DEFINICJE

Centrum Usług Społecznych w Bukowsku – jednostka organizacyjna Gminy Bukowsko powołana na podstawie uchwały Rady Gminy Bukowsko z dnia 30 sierpnia 2021r. w sprawie utworzenia oraz nadania Statutu Centrum Usług Społecznych w Bukowsku poprzez przekształcenie Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bukowsku - zwane dalej CUS

Projekt „Centrum Usług Społecznych w Gminie Bukowsko” – realizowany przez Gminę Bukowsko i dofinansowany z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020 Oś Priorytetowa II Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji, Działanie 2.8 Rozwój usług społecznych świadczonych w środowisku lokalnym – zwany dalej Projektem, realizowanym w okresie od 01.05.2021 r. do 30.09.2023 r.

„Diagnoza potrzeb mieszkańców i potencjału usługowego wspólnoty samorządowej w zakresie usług społecznych” – przeprowadzona przez firmę Indeks Ośrodek Badań Społecznych i poddana konsultacjom społecznym w okresie 03.08.2021 r. – 10.08.2021 r., udostępniona na stronach Biuletynu Informacji Publicznej Gminy Bukowsko – zwana dalej Diagnozą, która zgodnie z art. 21 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych będzie opracowywana raz na 5 lat oraz będzie podlegała aktualizacji w przypadku istotnej zmiany wniosków wynikających z rozeznania Centrum Usług Społecznych w Bukowsku.

Program „Rynek Usług Społecznych dla Gminy Bukowsko” – opracowany zgodnie z art. 5 ust. 3 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych - zwany dalej Programem

Usługi społeczne – usługi w rozumieniu art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych – zwane dalej usługami

Osoba korzystająca z usług społecznych – osoba spełniająca kryteria i warunki kwalifikowania, określone w Programie i której przyznano prawo do skorzystania z usług

Wnioskodawca – mieszkaniec gminy Bukowsko składający wniosek o zakwalifikowanie do korzystania z usług (tj. osoba, która będzie korzystała z usług, przedstawiciel ustawowy, opiekun faktyczny)

Osoba z niepełnosprawnością – osoba posiadająca orzeczenie o niepełnosprawności wydawane na podstawie ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych lub orzeczenie równoważne oraz dzieci do 16 roku życia z orzeczeniem o niepełnosprawności

I. Nazwa, cel, realizator i wykonawcy Programu

Nazwa - Program „Rynek Usług Społecznych dla Gminy Bukowsko”

Cel - Zaspokojenie potrzeb mieszkańców gminy Bukowsko w zakresie usług oraz koordynacja i integracja tych usług.

Tryb, zasady tworzenia i uchwalania Programu wynikają z ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych.

Realizatorem Programu zgodnie z art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych jest CUS.

Wykonawcami usług zgodnie z art. 7 ust. 2 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych mogą być:

- CUS;
- Urząd Gminy Bukowsko;
- Jednostki organizacyjne Gminy Bukowsko;
- Organizacje pozarządowe lub podmioty, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie;
- Podmioty, którym udzielono zamówienia po przeprowadzeniu postępowania na podstawie ustawy z dnia 11 września 2019 r. – prawo zamówień publicznych;
- Podmioty wykonujące działalność leczniczą w rozumieniu ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej.

CUS zaspokajają potrzeby wspólnoty samorządowej w zakresie określonych usług, a także prowadzi działania aktywizujące i integrujące ogół mieszkańców. CUS koordynuje i inspirowa działania instytucji, organizacji społecznych, osób aktywnie działających w społeczności lokalnej, a także tworzy akcje promocyjne i kampanie edukacyjne w ścisłej współpracy z lokalnymi władzami, firmami i środowiskami.

Program przyczyni się do poprawy jakości życia mieszkańców gminy Bukowsko poprzez realizację kompleksowych działań zaspokajających ich oczekiwania i deficyty wynikające z Diagnozy.

II. Okres realizacji Programu

Program będzie realizowany w ramach Projektu w okresie od 1 września 2021 r. do 30 września 2023 r. Następnie zostanie poddany ewaluacji w celu sprawdzenia stopnia realizacji i efektywności, co pozwoli na zmodyfikowanie oferty usług do aktualnie pojawiających się potrzeb. Jednocześnie w okresie co najmniej 3 lat od zakończenia Projektu będzie kontynuowana realizacja usług w ramach zachowania trwałości Projektu.

III. Opis potrzeb uzasadniających realizację Programu

Realizacja Programu wynika z przeprowadzonej *Diagnozy potrzeb mieszkańców i potencjału usługowego wspólnoty samorządowej w zakresie usług społecznych w Gminie Bukowsko*. Została przebadana jakość życia mieszkańców, w tym deficyty i możliwości rozwoju, oceniony został stan usług dostępnych w Gminie. W raporcie wskazano priorytety w zakresie usług i obszary wymagające zintensyfikowanej poprawy.

Respondentom uczestniczącym w badaniu ankietowym przeprowadzonym na potrzeby *Diagnozy* przedstawiono listę problemów społecznych, które występują na terenie gminy Bukowsko z prośbą o wskazanie skali występowania i uciążliwości danego problemu. Każdy z respondentów mógł wskazać na jedną, z gradujących odpowiedzi od *bardzo duży problem* do

brak problemu. Skalę problemów przedstawiono według rangowania zsumowanych odpowiedzi wskazujących na uciążliwość danego problemu (odpowiedzi *bardzo duży problem* oraz *raczej duży problem*). Suma tych odpowiedzi wskazuje, które z wymienionych problemów społecznych są najbardziej odczuwalne i występują w największym stopniu na terenie gminy Bukowsko. Respondenci największą rangę przypisali problemowi alkoholizmu na terenie gminy Bukowsko. Suma wskazań wyniosła 77,0%. Problemy alkoholizmu mają najbardziej negatywne skutki, ponieważ są swoistego rodzaju katalizatorem innych problemów społecznych i zawsze współwystępuje z innymi problemami społecznymi. Kolejne problemy, które w znacznym stopniu – zdaniem badanych występują na terenie gminy Bukowsko i są obserwowane przez respondentów to przede wszystkim: trudna sytuacja ludzi starszych – 44,3%, brak dostępu do informacji i poradnictwa – 40,8% oraz problemy zdrowotne lokalnej społeczności – 39,7%. Istotnymi problemami zdaniem mieszkańców gminy Bukowsko są także długotrwała lub ciężka choroba – 36,8%, trudna sytuacja mieszkaniowa (brak mieszkań) – 35,6%, problemy edukacyjne (szkoły – ich liczba, profil, dostępność, dojazd do szkół, rekreacja i kultura) – 32,8% oraz bezrobocie – 32,2%. Należy zwrócić także uwagę, że do ważnych problemów społecznych występujących na terenie gminy Bukowsko mieszkańcy zaliczyli także: bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego – 28,7% wskazań, przemoc w rodzinie – także 28,7% wskazań oraz trudna sytuacja rodzin wielodzietnych i niepełnych – 25,9%. Uciążliwość innych problemów społecznych występujących na terenie gminy Bukowsko nie jest tak bardzo odczuwalna jak wymienionych powyżej, co oczywiście nie oznacza, że problemy te nie występują. Pozostałe problemy przedstawiono w poniższej tabeli w kolejności według stopnia uciążliwości od największej do najmniejszej.

Skala występowania poszczególnych problemów społecznych w gminie Bukowsko.

	Bardzo duży problem	Raczej duży problem	Raczej mały problem	Bardzo mały problem	Brak problemu	Nie wiem
Alkoholizm	27,0%	50,0%	14,4%	3,4%	0,6%	4,6%
Trudna sytuacja ludzi starszych	9,8%	34,5%	29,9%	11,5%	4,0%	10,3%
Brak dostępu do informacji i poradnictwa	13,8%	27,0%	21,3%	14,9%	12,6%	10,3%
Problemy zdrowotne lokalnej społeczności	16,1%	23,6%	32,2%	7,5%	4,0%	16,7%
Długotrwała lub ciężka choroba	10,9%	25,9%	31,6%	5,7%	2,9%	23,0%
Trudna sytuacja mieszkaniowa (brak mieszkań)	11,5%	24,1%	21,3%	19,5%	9,8%	13,8%
Problemy edukacyjne (szkoły – ich liczba, profil, dostępność, dojazd do szkół, rekreacja i kultura)	12,6%	20,1%	29,3%	16,1%	16,1%	5,7%
Bezrobocie	12,1%	20,1%	40,8%	14,9%	7,5%	4,6%
Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	10,3%	18,4%	36,2%	17,8%	3,4%	13,8%
Przemoc w rodzinie	9,8%	19,0%	40,2%	9,2%	2,3%	19,5%
Trudna sytuacja rodzin wielodzietnych i niepełnych	8,0%	17,8%	47,1%	8,0%	4,6%	14,4%
Ubóstwo (niedostatek środków do życia)	5,7%	19,0%	49,4%	12,1%	2,3%	11,5%
Niepełnosprawność	10,3%	13,8%	36,8%	18,4%	4,0%	16,7%
Narkomania	8,6%	13,8%	29,9%	19,5%	6,9%	21,3%
Rozpad rodzin/rodziny niepełne	4,6%	16,7%	32,2%	21,3%	5,7%	19,5%

Brak poczucia bezpieczeństwa	6,3%	9,8%	33,3%	27,6%	10,3%	12,6%
Sieroctwo biologiczne i społeczne	2,9%	12,1%	28,2%	18,4%	9,8%	28,7%
Kłęski żywiołowe	2,3%	6,9%	28,2%	29,3%	17,2%	16,1%
Problemy emigrantów, repatriantów, uchodźców	1,1%	5,7%	10,3%	15,5%	37,9%	29,3%
Problemy osób opuszczających zakłady kame	2,9%	3,4%	10,9%	26,4%	18,4%	37,9%
Bezdomność	2,9%	0,6%	14,4%	28,7%	32,2%	21,3%

Uczestników badania zapytano także o wskazanie działań, które należałoby podjąć w celu wyeliminowania lub ograniczenia problemów, które występują wśród rodzin mieszkających na terenie gminy Bukowsko. Ankietowane osoby mogły wskazać maksymalnie 5 odpowiedzi, spośród listy 23 zdefiniowanych działań, które mogłyby ograniczyć problemy występujące wśród rodzin. W związku z możliwością wskazania kilku odpowiedzi suma wszystkich wskazań jest zdecydowanie większa niż 100,0%. Ponad połowa uczestników badania jako skuteczne wskazała takie działania jak: organizowanie alternatywnych form spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży oraz specjalistyczna pomoc (psycholog, pedagog, logopeda, itp.). Wymienione działania wskazało odpowiednio 57,5% oraz 51,7% respondentów. Badani mieszkańcy gminy Bukowsko wskazali także na działania z obszaru poradnictwa specjalistycznego (prawne, psychologiczne, rodzinne) – 44,8%. Inne działania, które zyskały aprobatę badanych to także zapewnienie opieki nad dziećmi do lat 3 – 31,6% wskazań oraz organizowanie alternatywnych form spędzania czasu wolnego dla rodzin z dziećmi – 30,5% wskazań. Do istotnych inicjatyw, które mogą, zdaniem badanych przyczynić się do zniwelowania problemów występujących wśród rodzin zaliczyć należy także: profilaktyka uzależnień i przemocy wśród dzieci i młodzieży – 29,3% wskazań, profilaktyka uzależnień i przemocy wśród osób dorosłych – 25,3% oraz organizowanie warsztatów/zajęć rozwijających zainteresowania – 23,6%. Pozostałe działania, które uzyskały mniejszą liczbę wskazań przedstawione zostały w tabeli.

Tabela 1. Jakie działania należy podejmować na terenie gminy Bukowsko w celu wyeliminowania lub ograniczenia problemów występujących wśród rodzin?

Jakie działania należy podejmować na terenie gminy Bukowsko w celu wyeliminowania lub ograniczenia problemów występujących wśród rodzin?		
	N	%
Organizowanie alternatywnych form spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży	100	57,5%
Specjalistyczna pomoc (psycholog, pedagog, logopeda, itp.)	90	51,7%
Poradnictwo specjalistyczne (prawne, psychologiczne, rodzinne)	78	44,8%
Zapewnienie opieki nad dziećmi do lat 3	55	31,6%
Organizowanie alternatywnych form spędzania czasu wolnego dla rodzin z dziećmi	53	30,5%
Profilaktyka uzależnień i przemocy wśród dzieci i młodzieży	51	29,3%
Profilaktyka uzależnień i przemocy wśród osób dorosłych	44	25,3%
Organizowanie warsztatów/zajęć rozwijających zainteresowania	41	23,6%
Wsparcie asystenta rodziny	30	17,2%
Organizowanie wydarzeń/imprez sprzyjających integracji rodzin	27	15,5%

Pomoc w formie usług opiekuńczych specjalistycznych: rehabilitant, pielęgniarka	27	15,5%
Organizowanie alternatywnych form spędzania czasu wolnego dla osób dorosłych	26	14,9%
Zwiększenie bazy placówek opiekuńczo-wychowawczych wsparcia dziennego	22	12,6%
Prowadzenie terapii dla osób stosujących przemoc	20	11,5%
Rozpowszechnianie informacji o dostępnych formach pomocy	19	10,9%
Rozwijanie kompetencji opiekuńczo-wychowawczych rodziców	18	10,3%
Usługi interwencji kryzysowej jako element w przezwyciężaniu trudności życiowych	16	9,2%
Organizowanie grup wsparcia/grup samopomocowych dla osób doznających przemocy w rodzinie	13	7,5%
Organizowanie grup wsparcia/grup samopomocowych dla rodzin mających problemy opiekuńczo-wychowawcze	12	6,9%
Podnoszenie kwalifikacji przez kadrę zajmującą się szeroko pojętą polityką społeczną (OPS, CUS, szkoły, organizacje pozarządowe, policja)	12	6,9%
Organizowanie grup wsparcia/grup samopomocowych dla osób uzależnionych/dorosłych członków rodziny osoby uzależnionej	9	5,2%
Rodziny wspierające, która przy współpracy asystenta rodziny, pomaga rodzinie przeżywającej trudności w: opiece i wychowaniu dziecka; prowadzeniu gospodarstwa domowego; kształtowaniu i wypełnianiu podstawowych ról społecznych.	9	5,2%
Prowadzenie kampanii społecznych/edukacji społecznej	3	1,7%

Niezwykle ważnym elementem niniejszej diagnozy było wskazanie popytu na nowe usługi społeczne – dedykowane rodzinom, które powinny zostać utworzone na terenie gminy Bukowsko. Spośród przedstawionej listy nowych usług społecznych zdecydowanie największy odsetek badanych – 87,4% uważa za stosowne utworzenie placówek wsparcia dziennego/świetlic dla dzieci i młodzieży. Zdecydowana większość badanych oczekuje podjęcia działań zmierzających do utworzenia takich placówek skierowanych dla dzieci i młodzieży. Taka inicjatywa cieszyła się największym zainteresowaniem badanych mieszkańców gminy Bukowsko. Część badanych uważa, za potrzebne utworzenie na terenie gminy Bukowsko takich usług społecznych jak: klub rodzica (prelekcje ze specjalistami, animator dla dzieci, pedagog podwórkowy) - 44,8% wskazań, utworzenie punktu informacyjno-konsultacyjnego (terapeutycznego) - 40,8% oraz prowadzenie terapii dla dzieci/młodzieży – także 40,8% wskazań. Pozostałe odpowiedzi przedstawiono na wykresie. Suma prezentowanych opinii jest większa niż 100,0% ze względu na możliwość wskazania maksymalnie 3 odpowiedzi.

Które z poniższych usług społecznych dla rodzin uważa Pani/Pan za potrzebne do utworzenia na terenie gminy Bukowsko?

Chcąc ograniczyć dokuczliwość poszczególnych problemów społecznych obecnych na terenie gminy Bukowsko zapytano jej mieszkańców o wskazanie możliwych sposobów na minimalizowanie negatywnych zjawisk społecznych. Każdy z badanych mógł wskazać optymalne działania, które przyczyniłyby się do ograniczenia obszarów problemów społecznych lub łagodzenia ich skutków. Spośród przedstawionych propozycji największy odsetek badanych – ponad połowa 59,8% wskazała na możliwość wykorzystania budynków gminy na nowe inwestycje społeczne, które wspierają edukację, opiekę nad dziećmi i osobami starszymi, opiekę zdrowotną, pomoc w poszukiwaniu zatrudnienia i aktywność na rynku pracy itp. Do niwelowania problemów społecznych, zdaniem badanych mogłaby się przyczynić także organizacja opieki nad dziećmi do lat 3 (żłobki, opiekun dzienny, kluby dziecięce, niania) – 48,9% wskazań oraz tworzenie warunków do powstawania nowych miejsc pracy – 46,6%. Zdaniem badanych samorząd gminny powinien także przyczynić się do utworzenia placówek wsparcia dziennego/świetlic. Takie rozwiązanie wskazało 40,0% badanych mieszkańców w gminie Bukowsko. Innym sposobem wskazanym przez badanych jest utworzenie punktu poradnictwa specjalistycznego (prawnego i psychologicznego) – punkt porad specjalistycznych – 26,4% wskazań. Co czwarta badana osoba – 24,1% jako remedium na występujące problemy społeczne wskazała konieczność podnoszenia kwalifikacji przez kadrę zajmującą się szeroko pojętą polityką społeczną (OPS, CUS, szkoły, organizacje pozarządowe, policja). Kolejne propozycje działań, które powinien podejmować samorząd gminny to: ograniczenie dostępności do alkoholu – 23,0%, likwidacja barier architektonicznych w każdej dziedzinie – 21,3% oraz zapewnienie schronienia osobom doznającym przemocy – także 21,3% wskazań. Pozostałe inicjatywy wskazane przez ankietowanych mieszkańców przedstawiono w tabeli.

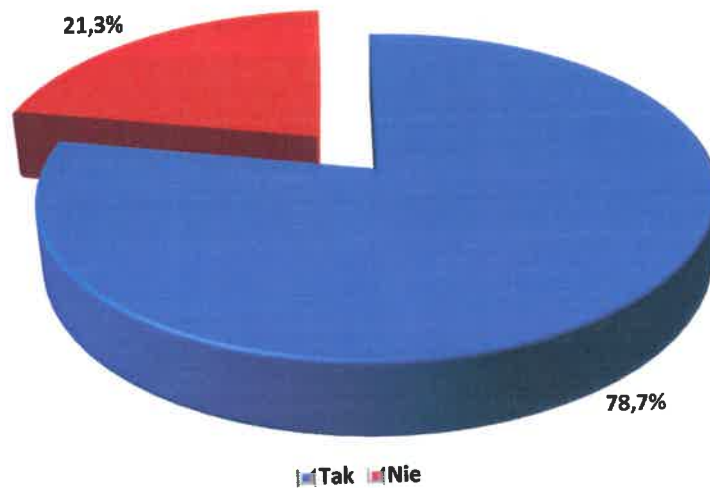

Jakie działania Pana/Pani zdaniem powinien podjąć samorząd gminny, aby ograniczyć obszary problemów społecznych?

Jakie działania Pana/Pani zdaniem powinien podjąć samorząd gminny, aby ograniczyć obszary problemów społecznych?		
	N	%
Wykorzystanie budynków gminy na nowe inwestycje społeczne, które wspierają edukację, opiekę nad dziećmi i osobami starszymi, opiekę zdrowotną, pomoc w poszukiwaniu zatrudnienia i aktywność na rynku pracy itp.	104	59,8%
Organizacja opieki nad dziećmi do lat 3 (żłobki, opiekun dzienny, kluby dziecięce, niania)	85	48,9%
Tworzenie warunków do powstawania nowych miejsc pracy	81	46,6%
Utworzenie placówek wsparcia dziennego/świetlic	71	40,8%
Utworzenie punktu poradnictwa specjalistycznego (prawnego i psychologicznego) – punkt porad specjalistycznych	46	26,4%
Podnoszenie kwalifikacji przez kadre zajmującą się szeroko pojętą polityką społeczną (OPS, CUS, szkoły, organizacje pozarządowe, policja)	42	24,1%
Ograniczenie dostępności do alkoholu	40	23,0%
Likwidacja barier architektonicznych w każdej dziedzinie	37	21,3%
Zapewnienie schronienia osobom doznającym przemocy	37	21,3%
Tworzenie nowych, małych przedszkoli	35	20,1%
Organizowanie pomocy w zakładaniu działalności gospodarczej	33	19,0%
Organizowanie prac społecznie użytecznych, interwencyjnych i publicznych	16	9,2%
Utworzenie mieszkań socjalnych dla osób i rodzin zagrożonych bezdomnością	16	9,2%

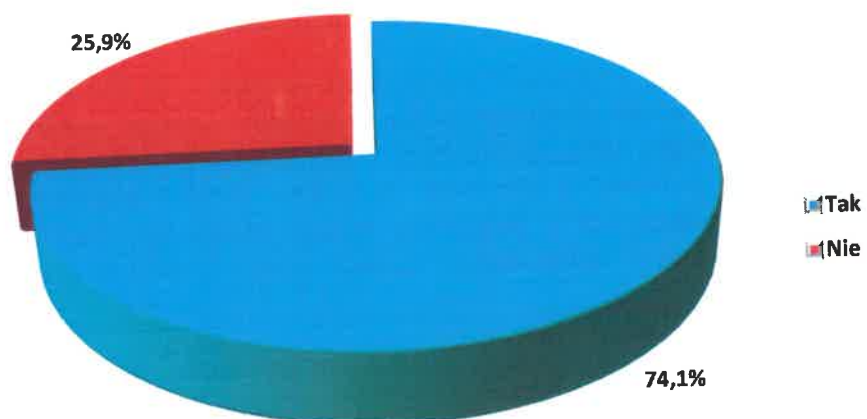
Zdaniem zdecydowanej większości uczestników badania – 78,7%, konieczna i potrzebna jest reorganizacja dotychczas funkcjonujących instytucji pomocy społecznej z nastawieniem działań na świadczenie usług społecznych kierowanych do mieszkańców gminy. Tak duży odsetek wskazań potwierdza słuszność podjętych działań zmierzających do utworzenie Centrum Usług Społecznych w Bukowsku. Innego zdania było 21,3% badanych, którzy nie zauważają konieczności reorganizacji działań podejmowanych przez instytucje pomocy społecznej.

Czy zdaniem Pana/Pani potrzebna jest reorganizacja instytucji pomocy społecznej z nastawieniem na świadczenie usług społecznych:

Wśród mieszkańców gminy Bukowsko istnieje bardzo duże zainteresowanie i popyt na nowe usługi społeczne, które byłyby inicjowane przez nowopowstałe Centrum Usług Społecznych. Okazuje się, że zdecydowana większość ankietowanych – 74,1% byłaby zainteresowana skorzystaniem z nowych usług społecznych, w przypadku ich wprowadzenia. Takie wyniki wskazują na pozytywne przyjęcie przez mieszkańców gminy Bukowsko nowych rozwiązań w sferze usług społecznych i są potwierdzeniem konieczności reorganizacji działań inicjowanych przez instytucje pomocy społecznej funkcjonujące na dotychczasowych zasadach.

Czy w przypadku uruchomienia nowych usług jest Pan/Pani chętna do skorzystania z nich?

Na pytanie badawcze *Czy według Pani/Pana Ośrodek Pomocy Społecznej jako instytucja wspierająca i realizująca zadania własne i zlecone z zakresu administracji rządowej mogłaby poszerzyć wachlarz pomocowy i w jakim zakresie?* uzyskano odpowiedzi, które uszeregowano w zależności od grupy docelowej, do której miałby być skierowana pomoc:

➤ **Dzieci i młodzież:**

Organizacja czasu wolnego dla dzieci.

Organizowanie półkolonii dla dzieci.

Poradnictwo psychologiczne, organizacja czasu wolnego dzieci i młodzieży.

Prowadzenie świetlic dla dzieci.

Świetlice dla młodzieży.

Świetlice dla dzieci.

Tak pomoc młodzieży w organizacji czasu wolnego.

Tak, ponieważ dzieci poniżej 5 roku życia nie mają żadnej oferty ze strony samorządu.

Tak, psycholog dla dzieci i młodzieży.

Tworzenie świetlic dla dzieci i młodzieży.

W zakresie świetlic dla dzieci i młodzieży.

Zajęcie dla młodzieży.

W zakresie zwiększenia pomocy psychologicznej, jak również wsparcia dzieci w pozaszkolnych formach spędzania czasu wolnego.

Żłobki.

Żłobki dla dzieci.

✓ **Seniorzy:**

Pielęgniarka środowiskowa dla osób starszych.

Tak opieka nad osobami starszymi.

Tak, ponieważ osoby starsze nie mają żadnej oferty ze strony samorządu.

Brakuje miejsc, w których seniorzy mogliby spotykać się w ciągu dnia na kawę, krzyżówki, czy inne aktywności.

Oferty szczególnie skierowanej do seniorów, którzy muszą w upokarzający sposób prosić się o skierowania do lekarzy specjalistów lub na badania.

✓ **Osoby uzależnione oraz osoby doznające przemocy:**

Pomoc alkoholikom.

Pomoc psychiatryczna dla osób uzależnionych lub po przejściach.

Utworzenie punktu informacyjno-konsultacyjnego dla osób uzależnionych i doznających przemocy.

Pomoc psychologa, mediatora.

Pomoc psychologa/ psychoterapeuty.

✓ **Mieszkańcy gminy Bukowsko:**

Poradnictwo prawne.

Zainicjowanie powstania poradni lekarskiej ze specjalistami.

Poradnictwo prawne.

Specjalistycznej pomocy psychologicznej w naszej gminie.

Tak. spotkania i imprezy edukacyjne, sportowe

Utworzenie punktu informacyjno-konsultacyjnego.

✓ **Osoby bezrobotne:**

Pomoc w znalezieniu pracy.

Prowadzenie doradztwa zawodowego.

Organizowanie praktyk zawodowych.

✓ **Osoby niepełnosprawne**

- ✓ *Tak, mogłaby w zakresie gromadzenia funduszy później przeznaczanych na usprawnienie życia dla osób niepełnosprawnych.*

Bardzo ważnym elementem całej diagnozy potrzeb mieszkańców i potencjału usługowego wspólnoty samorządowej w zakresie usług społecznych w gminie Bukowsko było badanie przeprowadzone wśród kluczowych interesariuszy systemu usług społecznych z terenu gminy. Badanie zrealizowano jakością techniką Indywidualnych Wywiadów Pogłębionych (IDI). W trakcie wywiadu indywidualnego podejmowane były pytania badawcze o charakterze eksploracyjnym próby wyjaśniania / zrozumienia zjawisk, motywacji, postaw oraz zachowań. Badania przeprowadzono z 17 przedstawicielami placówek samorządowych instytucji świadczących usługi społeczne, z przedstawicielami samorządu lokalnego, sołtysami, przedstawicielami szkół oraz z liderami organizacji pozarządowych. Zebrany materiał badawczy został zorganizowany w cztery kluczowe zagadnienia poznawcze:

1. Określenie problemów społecznych na terenie gminy Bukowsko.
2. Wskazanie działań służących wyeliminowaniu zdiagnozowanych problemów społecznych.
3. Wskazanie nowych usług społecznych, które należy wprowadzić na terenie gminy Bukowsko.
4. Określenie rodzaju współpracy z Centrum Usług Społecznych w Bukowsku celem prawidłowej koordynacji usług społecznych dla mieszkańców gminy Bukowsko.

Problemy społeczne

Najczęściej wskazywanym problemem społecznym w gminie Bukowsko jest **problem bezproduktywnego spędzania czasu wolnego przez dzieci i młodzieży oraz brak dodatkowego zorganizowanego wsparcia dedykowanego dla dzieci i młodzieży**. Zdaniem uczestników badania *Młodzież nie ma żadnego miejsca dla siebie*. Kolejna opinia, która potwierdza takie zjawisko: *Dzieci i młodzież nie ma się gdzie spotkać tylko jeżdżą rowerami po ulicy i jest łatwo o wypadki*. **Dzieci i młodzież w gminie Bukowsko nie mają możliwości uczestnictwa w aktywnych i zorganizowanych formach spędzania czasu wolnego. Brak możliwości aktywnego spędzania czasu wolnego przez dzieci i młodzież**. Dużą trudnością jest **brak organizacji czasu wolnego dla dzieci i młodzieży z terenu gminy Bukowsko**. **Problem ten generowany jest przede wszystkim przez brak miejsca dla takich zorganizowanych spotkań dla dzieci i młodzieży z gminy Bukowsko**. **Badani uważają, że w gminie brakuje dodatkowego instytucjonalnego wsparcia i opieki dla dzieci i młodzieży**. *Młodzież nie ma miejsca na spotkania*. Kolejny z badanych uważa, że problemem jest *Brak w gminie Bukowsko placówek wsparcia dla dzieci i młodzieży*. Jeden z respondentów wskazał na ten sam problem: *Problemy młodzieży z wykorzystaniem czasu wolnego – brak placówek i ośrodków, które by ten problem potrafiły rozwiązać*. Taki problem przewijał się w wielu rozmowach prowadzonych z respondentami. Zdaniem badanych w gminie Bukowsko **Brakuje dodatkowej (poza szkolnej) opieki nad dziećmi i młodzieżą w wieku szkolnym**. Zdaniem badanych w **gminie Bukowsko nie ma świetlic, które będą pomagały w opiece nad dziećmi i młodzieżą szczególnie w godzinach i dniach wolnych od zajęć szkolnych**. **Brak świetlic i organizacji zajęć dla dzieci i młodzieży zwłaszcza w dni wolne od zajęć szkolnych**. **Brak świetlic dla dzieci w gminie Bukowsko**. Innym problemem, który dotyczy dzieci i młodzieży oraz rodzin z dziećmi jest **brak lub ograniczona możliwość skorzystania w najbliższej okolicy z instytucjonalnej formy opieki nad dziećmi oraz młodzieżą: niewystarczająca ilość miejsc w żłobkach i przedszkolach oraz ośrodkach wychowawczych**. **Ważnym problemem społecznym, który dotyczy rodzin z dziećmi w gminie Bukowsko jest**

bezradność w sprawach opiekuńczo wychowawczych. Wielu interlokutorów wskazało na obecność w gminie Bukowsko takich właśnie problemów: *Problemy opiekuńczo wychowawcze rodzin z dziećmi. Problemem społecznym w gminie Bukowsko są kwestie opiekuńczo – wychowawcze. Ważnym problemem jest bezradność rodziców w sprawach opiekuńczo – wychowawczych. Brak odpowiedniej opieki wychowawczej w domu.* W opiniach badanych w kwestii problemów dotyczących dzieci i młodzieży pojawiła się także **kwestia braków i deficytu w zakresie pomocy psychologicznej kierowanej stricte dla dzieci. Brak pomocy psychologicznej dla dzieci w gminie Bukowsko.**

Problemy ludzi starszych mieszkających w gminie Bukowsko.

Ważnym problemem społecznym, który był często podnoszony podczas rozmów z respondentami była **trudna sytuacja ludzi starszych – seniorów mieszkających na terenie gminy Bukowsko.** Zdaniem badanych istotnym problemem jest *samotność ludzi starszych.* W opinii respondentów **samotność ludzi starszych rzutuje na wszystkie aspekty ich codziennego funkcjonowania w życiu społecznym. Problemy ludzi starszych i samotnych we wszystkich dziedzinach życia społecznego.** Zdaniem badanych **osoby starsze mieszkające w gminie Bukowsko mają utrudniony dostęp do opieki zdrowotnej a w szczególności do lekarzy specjalistów. Utrudniony dostęp do opieki zdrowotnej zwłaszcza dla osób starszych.** Ważnym problemem jest też **trudność w zapewnieniu odpowiedniej całodobowej opieki dla osób starszych: Problemy zapewnienia opieki dla osób starszych – opieka całodobowa.** Uczestnicy badania zwrócili również uwagę, na fakt, iż **seniorzy mieszkający w gminie Bukowsko nie mają wielu możliwości do spotkań integrujących ich z młodszymi mieszkańcami gminy Bukowsko. W gminie Bukowsko brakuje miejsc spotkań dla różnych grup wiekowych – świetlicy „wielopokoleniowej” – umożliwiającej spotkania przy herbatce, grach planszowych, na warsztatach, prelekcjach.** Problemem jest również **brak dostępu do placówek dedykowanych dla osób starszych ze względu na utrudniony dostęp do nich (duża odległość od miejsca zamieszkania).**

Problem alkoholizmu i przemocy w rodzinie w gminie Bukowsko.

Inne problemy społeczne, które wskazywane były przez badanych uczestników dotyczyły problemów alkoholizmu oraz przemocy w rodzinie. Zdaniem badanych ważnym problemem **jest alkoholizm, który jest problemem trudnym do diagnozowania.** Oficjalne statystyki zdecydowanie nie odzwierciedlają skali tego problemu. *Problem alkoholizmu i trudność jego diagnozowania. Problemy alkoholizmu zdaniem badanych wywołują inne problemy społeczne, dlatego są najważniejszym problemem społecznym w gminie Bukowsko: alkoholizm, który wywołuje inne problemy.* W opinii respondentów **problem alkoholizmu jest najbardziej widocznym problemem społecznym: problem alkoholizmu, który jest widocznym problemem. Drugi ważny problem społeczny, który również jest trudny do diagnozowania to problem przemocy w rodzinie w gminie Bukowsko. Problem przemocy w rodzinie, jest problemem, który istnieje, ale jest niewidoczny ponieważ rozgrywa się w domu.** Ważnym problemem jest **brak na terenie gminy Bukowsko punktu konsultacyjno – terapeutycznego, którego zadaniem byłaby pomoc psychologiczna i wsparcie dla osób uzależnionych i członków rodzin z problemem alkoholowym oraz osobom doświadczającym przemocy w rodzinie, a także osobom znajdującym się w stanie kryzysu psychicznego. Brak punktu konsultacyjno – terapeutycznego (otwarty, wielokierunkowy).**

Problem osób niepełnosprawnych w gminie Bukowsko.

Bardzo ważnym problemem społecznym, który wskazywali uczestnicy badania jest problem osób niepełnosprawnych mieszkających na terenie gminy Bukowsko. **Problem dotyczy przede wszystkim odpowiedniego zapewnienia osobom niepełnosprawnym pełnego dostępu do uczestnictwa w życiu społecznym i zawodowym poprzez zapewnienie rehabilitacji społecznej i zawodowej dla osób niepełnosprawnych.** Drugą barierą, która **utrudnia pełną partycypację w życiu społecznym niepełnosprawnych mieszkańców gminy Bukowsko jest wykluczenie komunikacyjne osób niepełnosprawnych.** Brak *swobodnego dostępu do placówek znajdujących się w dużej odległości od miejsca zamieszkania szczególnie dla osób niepełnosprawnych.*

Brak poradnictwa specjalistycznego na terenie gminy Bukowsko.

Innym problemem społecznym dostrzeganym przez respondentów uczestniczących w wywiadach pogłębionych jest brak **poradnictwa specjalistycznego w gminie Bukowsko.** *W gminie Bukowsko brakuje poradnictwa specjalistycznego, prawnego, psychologicznego i rodzinnego, które świadczone byłoby osobom i rodzinom, które mają trudności lub wykazują potrzebę wsparcia w rozwiązywaniu swoich problemów życiowych.*

Brak zaangażowania społeczności lokalnej w życie gminy Bukowsko.

Ostatnim problemem, który został wskazany przez badanych to **brak lub niska aktywność społeczna, lokalna mieszkańców gminy Bukowsko.** *Mieszkańcy rzadko lub wcale nie angażują się w życie gminy Bukowsko.*

Problemy osób bezrobotnych

Zebrane dane statystyczne oraz analiza dokumentów zastanych wskazują, że jednym z ważniejszych problemów społecznych w gminie Bukowsko jest problem bezrobocia. Uwzględniając przyczyny kwalifikujące do uzyskania świadczeń z pomocy społecznej w gminie Bukowsko bezrobocie jest czwartym w kolejności czynnikiem umożliwiającym uzyskanie pomocy. Bezrobocie w 2020 roku było powodem przyznania pomocy z Ośrodka Pomocy Społecznej dla 25 rodzin w gminie Bukowsko. Liczba bezrobotnych mieszkańców gminy Bukowsko zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Sanoku wynosiła na koniec 2020 roku - 138 osób w tym 65 kobiet oraz 73 mężczyzn, w tym 15 osób z prawem do zasiłku. Liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych, nie odzwierciedla faktycznego poziomu bezrobocia wśród mieszkańców gminy Bukowsko. Należy zauważyć, że na terenie gminy Bukowsko występuje duży procent osób pracujących w „szarej strefie”. Problemem jest niewątpliwie fakt, że od 2019 roku wskaźnik bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej dynamicznie wzrasta. W 2020 roku wskaźnik ten osiągnął poziom 30,0%. Problem bezrobocia został także potwierdzony podczas badań sondażowych przeprowadzonych wśród mieszkańców gminy Bukowsko. Zdaniem 32,2% badanych problem bezrobocia jest jednym z ważniejszych problemów społecznych występujących na terenie gminy Bukowsko. Zbliżony odsetek badanych – 33,3% uważa, że wykluczenie społeczne dotyczyć może osób i rodzin dotkniętych bezrobociem. Dużym utrudnieniem dla mieszkańców gminy Bukowsko jest niska dostępność do usług aktywizujących osoby bezrobotne. Negatywnie na temat takiego rodzaju usług społecznych wypowiedziało się aż 68,4% badanych. Nisko oceniona została także jakość usług aktywizujących osoby bezrobotne - 66,7% negatywnych ocen. W celu przeciwdziałania i ograniczania problemów, które wynikają z powodu braku pracy badani wskazali określone działania. Ponad połowa respondentów – 54,6% uznała, że do wyeliminowania lub ograniczenia problemów występujących wśród osób bezrobotnych konieczne jest

organizowanie kursów, staży, szkoleń podnoszących kwalifikacje zawodowe. 31,6% badanych wskazała na organizowanie doradztwa zawodowego wśród osób dorosłych. Inne działania takie jak: organizowanie doradztwa zawodowego wśród młodzieży, inicjowanie powstawania nowych miejsc pracy oraz aktywizacja zawodowa osób młodych (kursy, szkolenia, itp.) wskazało odpowiednio: 28,2%, 27,0% oraz 27,0% badanych. Przedstawione powyżej dane statystyczne oraz informacje pozyskane od mieszkańców gminy Bukowsko podczas realizacji badań sondażowych wskazują na konieczność podjęcia działań z zakresu reintegracji społeczno-zawodowej.

Działania służące wyeliminowaniu zdiagnozowanych problemów społecznych

Uczestnicy wywiadów pogłębionych wskazali także pomysły, działania i inicjatywy, które mogłyby przyczynić się do wyeliminowania lub minimalizowania wskazanych i zdiagnozowanych wcześniej problemów społecznych. Na pytanie jakie działania należy podjąć by wyeliminować wymienione problemy społeczne respondenci przedstawili następujące propozycje:

Działania skierowane dla dzieci i młodzieży z terenu gminy Bukowsko.

Największe grono uczestników badania jako ważny problem społeczny wskazało brak zorganizowanych miejsc spotkań dla dzieci i młodzieży w gminie Bukowsko. W związku z powyższym wiele propozycji rozwiązań tego problemu dotyczyło **potrzeby utworzenia na terenie gminy Bukowsko placówek wsparcia dziennego lub świetlic skierowanych do dzieci i młodzieży**. *Utworzenie miejsca w którym młodzież mogłaby się spotkać w wolnym czasie*. Zdaniem badanych wskazane jest *Utworzenie świetlic dla dzieci i młodzieży (dziennych)*. Kolejna opinia potwierdzająca taką potrzebę: *spotkania integrujące dzieci i młodzieży i utworzenie świetlic*. Badani wskazali także na **konieczność utworzenia świetlic socjoterapeutycznych na terenie gminy Bukowsko: stworzenie świetlicy socjoterapeutycznej**. Kolejna propozycja dotyczyła **organizacja doatkowych zajęć ruchowych dla dzieci i młodzieży w gminie Bukowsko**. *Organizowanie dzieciom zajęć ruchowych, gry w piłkę, ping pong, szachy. Rozgrywki gminne w różnych dyscyplinach*. Zdaniem badanych **konieczne jest zorganizowanie form spędzania czasu wolnego przez dzieci i młodzież**. *Można coś zorganizować dla dzieci i młodzieży. Można też zrobić drogę rowerową oraz chodnik bo nie ma gdzie iść poboczem*. Wśród proponowanych rozwiązań, które mogłyby przyczynić się do wyeliminowania problemu braku zorganizowanych form spędzania wolnego czasu przez dzieci i młodzież w gminie Bukowsko wymieniono **następujące działania: sala do integracji sensorycznej, trasy rowerowe, zawody sportowe, wypożyczalnia sprzętu sportowego, skatepark. Utworzenie szkółek sportowych z wykwalifikowanymi trenerami**. Pojawiły się także propozycje skierowane do dzieci i młodzieży, które uwzględniałyby kontekst terapeutyczny. Uczestnicy badań wskazali **takie rozwiązania jak: logopedia, terapeuta dla dzieci, dogoterapia**. Innym rozwiązaniem problemu braku instytucjonalnych form opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 jest **konieczność utworzenia, żłobka, klubu dziecięcego oraz rozszerzenie opieki nad starszymi dziećmi**. *Brak opieki nad dziećmi i młodzieżą w wieku szkolnym, niewystarczająca ilość miejsc w żłobkach i przedszkolach oraz ośrodkach wychowawczych*. **W celu dokładnego zdiagnozowania potrzeb dzieci i młodzieży konieczne jest poznanie ich oczekiwań poprzez organizację spotkań**. *Na początek zorganizować spotkania z młodzieżą wysłuchać ich problemów i w miarę ich możliwości realizować ich potrzeby*. Ostatnim z proponowanych rozwiązań skierowanych do dzieci i młodzieży, które pozwoliłyby wyeliminować część

problemów społecznych dotyczących tej grupy społecznej jest **wydłużenie czasu pracy świetlic szkolnych.**

Działania skierowane dla osób starszych terenu gminy Bukowsko.

Ważnym problemem w gminie Bukowsko wskazanym przez uczestników badań jest trudna sytuacja osób starszych mieszkających na terenie gminy. W celu niewielowania problemów, które dotyczą seniorów mieszkających na obszarze gminy Bukowsko. Wskazano kilka działań i inicjatyw, które mogłyby przyczynić się do wyeliminowania wcześniej zdiagnozowanych problemów. Pierwsza z propozycji to **organizacja pomocy dla osób wymagających opieki w postaci wolontariatu.** *Zorganizować pomoc tzw. wolontariuszy, w skrajniejszych przypadkach tworzyć pomoc indywidualną w części odpłatną.* Za konieczne badani uznali **wprowadzenie lub zwiększenie dostępności do usług rehabilitacyjnych na terenie gminy Bukowsko.** Zasadne wydaje się także **wsparcie osób starszych w zakresie organizacji transportu do lekarzy specjalistów oraz innych instytucji znajdujących się w gminie Bukowsko lub na terenie powiatu sanockiego:** *zapewnienie opieki osobom starszym oraz pomoc przy transporcie np. osób do lekarza czy innych instytucji użyteczności publicznej.* **Działaniem, które warto rozważyć podczas inicjowania nowych usług społecznych jest integracja międzypokoleniowa pomiędzy dziećmi, młodzieżą a seniorami mieszkającymi na terenie gminy Bukowsko.** *Organizacja sportu dzieci i młodzieży z osobami starszymi – nawiązywanie więzi międzypokoleniowych.* Warto także rozważyć inną propozycję jaką jest **rozszerzenie zajęć, wprowadzenie nowych zajęć lub dodatkowych spotkań w ramach funkcjonującego klubu dla seniorów w gminie Bukowsko.** *Kluby dla seniorów – dodatkowe spotkania.*

Działania skierowane dla wszystkich mieszkańców gminy Bukowsko.

Poniżej przedstawiono działania, które mogłyby przyczynić się do niewielowania wcześniej wskazanych problemów społecznych występujących na terenie gminy Bukowsko. Przedstawione inicjatywy skierowane są do wszystkich mieszkańców gminy. Jedną z ciekawszych propozycji jest **adaptacja budynku / budynków będących w posiadaniu Gminy Bukowsko na potrzeby wspólnej integracji mieszkańców.** Taki budynek mógłby służyć do podejmowania inicjatyw skierowanych do wszystkich mieszkańców gminy: **spotkania, prelekcje, zajęcia, zawody itp.** Adaptacja budynku mogłaby zostać wykonana przez mieszkańców gminy, co także sprzyjałoby integracji mieszkańców. *Adaptacja budynku lub części budynku pozostającego w posiadaniu Gminy. Być może adaptacja z wkładem własnym mieszkańców (drobne prace remontowe, wyposażenie, drobne meble, sprzęt, narzędzia, materiały).* Kolejne działania, które skierowane byłyby do wszystkich mieszkańców gminy Bukowsko to **utworzenie placówek wsparcia oraz utworzenie punktów poradnictwa specjalistycznego.** Zdaniem badanych warto **wprowadzić lub rozszerzyć działania z zakresu mediacji społecznej oraz zajęcia terapeutyczne.** Inne działania, które skierowane byłyby dla rodzin w gminie Bukowsko to: **poradnictwo dla rodzin oraz dokształcanie rodziców w zakresie wychowania.** Oczekiwanym działaniem przez badanych interesariuszy jest wprowadzenia **darmowych usług psychologa na terenie gminy Bukowsko.** Inne działania, które przyczyniłyby się do ograniczenia problemów społecznych obecnych na terenie gminy Bukowsko **dotyczyły zwiększenia dostępności do usług zdrowotnych i lekarzy specjalistów na terenie gminy:** *Poszerzenie oferty dostępu do lekarzy specjalistów.* Kolejne inicjatywy wspierające przeciwdziałanie problemom społecznym w gminie Bukowsko to **uruchomienie wolontariatu, utworzenie Domu Pomocy Społecznej oraz utworzenie Warsztatów Terapii Zajęciowej.**

Rekomenduje się również, aby w ramach nowych usług realizowanych przez Centrum Usług Społecznych uwzględniane były **działania aktywizująco reintegrujące skierowane do osób bezrobotnych mieszkających na terenie gminy Bukowsko takie jak: doradztwo zawodowe dla osób bezrobotnych, organizowanie szkoleń, stażów, kursów zawodowych podnoszących kwalifikacje zawodowe**. Należy także wprowadzić działania ukierunkowane aktywizację zawodową oraz reintegrację zawodową młodych osób bezrobotnych oraz osób wchodzących na rynek pracy - realizowanie działań z zakresu doradztwa zawodowego, poradnictwa zawodowego, poruszaniu się na rynku pracy oraz wyznaczania ścieżki edukacyjno – zawodowej.

IV. Charakterystyka i przewidywana liczba osób objętych Programem

Gmina Bukowsko leży we wschodniej części Beskidu Niskiego, 16 km na południowy zachód od Sanoka na Pogórzu Bukowskim. Gmina Bukowsko położona jest nad potokiem Bukowiec oraz Sanoczek w dorzeczu Sanu. Bukowsko to gmina wiejska położona w województwie podkarpackim, w powiecie sanockim. Gminę tworzy 14 miejscowości Bukowsko, Dudyńce, Karlików, Nadolany, Nagórzany, Nowotaniec, Płonna, Pobiedno, Tokarnia, Wola Piotrowa, Wola Sękowa, Wolica, Zboiska i Ratnawica oraz 3 już nieistniejące wsie Przybyszów, Bełchówka, Kamienne. Gmina Bukowsko zajmuje obszar 138,2 km². Siedzibą gminy jest Bukowsko znajdujące się przy drodze wojewódzkiej nr 889.

Na koniec roku 2020 roku gminę Bukowsko według danych meldunkowych zamieszkiwało 5502 mieszkańców. Do najliczniejszych miejscowości w gminie Bukowsko należą miejscowości: Bukowsko - 1 927 osób, Nadolany – 672 osoby oraz Pobiedno – 594 osoby zameldowane na pobyt stały. W gminie Bukowsko spada liczba urodzeń (z 68 w roku 2018 do 55 w roku 2020). Zwiększa się natomiast liczba zgonów (z 46 w roku 2018 do 76 w roku 2020). Wśród ogólnej populacji gminy Bukowsko nieznacznie przeważają mężczyźni. W roku 2020 stanowili oni 50,4% populacji (2 813 osób), przy 49,6% kobiet (2 769 osób). Według danych statystycznych liczba ludności na przestrzeni ostatnich trzech lat ulega systematycznemu spadkowi. Zmniejszenie liczby ludności w gminie Bukowsko związane jest ujemnym przyrostem naturalnym oraz ujemnym saldem migracji zarówno wewnętrznych jak i zewnętrznych.

Struktura wiekowa ludności zamieszkującej gminę Bukowsko różni się nieznacznie od struktury wiekowej mieszkańców powiatu sanockiego. Struktura mieszkańców gminy Bukowsko z uwzględnieniem grup funkcjonalnych wskazuje na 60,9% udział osób w wieku produkcyjnym, 21,1% udział osób w wieku przedprodukcyjnym oraz 18,0% udział osób w wieku poprodukcyjnym. Odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym w gminie Bukowsko jest większy niż w powiecie sanockim, natomiast odsetek osób w wieku poprodukcyjnym jest niższy. Takie dane oznaczają że mieszkańcy gminy Bukowsko są relatywnie młodszy niż mieszkańcy powiatu sanockiego.

Warto jednak zauważyć, że wskaźnik obciążenia demograficznego w gminie Bukowsko jest znacznie niższy niż w powiecie sanockim i województwie podkarpackim, który wynosił w 2020 roku odpowiednio 36,3 oraz 34,0. Takie dane po raz kolejny potwierdzają, że mieszkańcy gminy Bukowsko są młodszą społecznością niż mieszkańcy powiatu, czy też całego województwa. Jest to optymistyczny wniosek w kontekście ogólnopolskiego problemu starzenia się społeczeństwa.

Beneficjentami Programu mogą być wszyscy mieszkańcy gminy Bukowsko.

Specyfikacja Programu podyktowana jest potencjałem poszczególnych grup wiekowych i ich specyficznymi potrzebami oraz liczbą potencjalnych usługobiorców. **Uwzględniając statystyki ludności i poziom zapotrzebowania oraz korzystania z aktualnie dostępnych usług szacuje się, że z Programu skorzysta około 200 osób. Nowe usługi społeczne w dużej mierze skierowane będą do dzieci i młodzieży oraz rodzin z problemami opiekuńczo wychowawczymi, a także osób dotkniętych zjawiskiem przemocy domowej i problemami alkoholowymi.**

Zakładamy coraz większe zainteresowanie i dynamikę użytkowania usług, wynikające z aktywności CUS, m.in. z szerszej oferty, efektywniejszej komunikacji, łatwiejszego dostępu, wprowadzenia udogodnień transportowych, prowadzenia Indywidualnych Planów Usług Społecznych, zintensyfikowanych działań aktywizujących społeczność lokalną. Liczba osób korzystających z usług będzie na bieżąco monitorowana, a ocena usług i zakresu korzystania będą ewentualnie wpływać na modyfikację oferty.

V. Określenie usług społecznych oferowanych w Programie

Katalog usług oferowanych dla mieszkańców gminy Bukowsko powstał w oparciu o wskazania określone w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych, z uwzględnieniem wniosków i rekomendacji wynikających z Diagnozy. Katalog usług uzupełniany będzie o pojedyncze usługi oraz pakiety usług realizowane przez wszystkich Partnerów CUS oraz inne instytucje i organizacje działające na terenie Gminy Bukowsko, które prześlą informacje o realizowanych usługach. Poniżej przedstawiamy usługi realizowane przez CUS oraz usługi nowe zaplanowane zgodnie z Diagnozą.

REALIZOWANE USŁUGI SPOŁECZNE W GMINIE BUKOWSKO PRZEZ CUS

1. Wspieranie osób z niepełnosprawnością

- **Usługi opiekuńcze** świadczone będą przez opiekunki domowe w miejscu zamieszkania osoby niesamodzielnej, z uwzględnieniem jej indywidualnych potrzeb.

Podstawowe usługi opiekuńcze obejmują pomoc w zaspokojeniu codziennych potrzeb życiowych (np. zakupy, przygotowanie posiłku), opiekę higieniczną, zaleconą przez lekarza pielęgnację oraz w miarę możliwości również zapewnienie kontaktów z otoczeniem.

Specjalistyczne usługi opiekuńcze są dostosowane do szczególnych potrzeb wynikających z rodzaju schorzenia lub niepełnosprawności i świadczone przez osoby ze specjalistycznym przygotowaniem. Mogą one polegać na: usprawnianiu do funkcjonowania w społeczeństwie, pielęgnacji, rehabilitacji fizycznej, terapii psychologicznej i pedagogicznej, wsparciu edukacyjnym, pomocy mieszkaniowej. Usługi specjalistyczne dotyczyć mogą na przykład osób: z zaburzeniami psychicznymi, osób chorujących psychicznie, osób chorujących neurologicznie lub z uszkodzeniem centralnego układu nerwowego, osób z upośledzeniem umysłowym, osób z uszkodzeniami narządów ruchu i innych.

- **Kierowanie do domów pomocy społecznej**

Prawo do umieszczenia w domu pomocy społecznej przysługuje osobie wymagającej całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, niemożęcej samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu, której nie można zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych.

2. Pomoc społeczna w zakresie wspierania seniorów

- **Usługi opiekuńcze**

Usługi te świadczone będą przez opiekunki domowe w miejscu zamieszkania osoby niesamodzielnej, z uwzględnieniem jej indywidualnych potrzeb.

Podstawowe usługi opiekuńcze obejmują pomoc w zaspokojeniu codziennych potrzeb życiowych (np. zakupy, przygotowanie posiłku), opiekę higieniczną, zaleconą przez lekarza pielęgnację oraz w miarę możliwości również zapewnienie kontaktów z otoczeniem.

Specjalistyczne usługi opiekuńcze są dostosowane do szczególnych potrzeb wynikających z rodzaju schorzenia lub niepełnosprawności i świadczone przez osoby ze specjalistycznym przygotowaniem. Mogą one polegać na: usprawnianiu do funkcjonowania w społeczeństwie, pielęgnacji, rehabilitacji fizycznej, terapii psychologicznej i pedagogicznej, wsparciu edukacyjnym, pomocy mieszkaniowej. Usługi specjalistyczne dotyczyć mogą na przykład osób: z zaburzeniami psychicznymi, osób chorujących psychicznie, osób chorujących neurologicznie lub z uszkodzeniem centralnego układu nerwowego, osób z upośledzeniem umysłowym, osób z uszkodzeniami narządów ruchu i innych.

- Kierowanie do domów pomocy społecznej

Prawo do umieszczenia w domu pomocy społecznej przysługuje osobie wymagającej całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, niemogącej samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu, której nie można zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych.

- udział w zajęciach Klubu Senior+

Celem Klubu Senior + jest zapewnienie wsparcia seniorom – osobom nieaktywnym zawodowo w wieku 60 lat i więcej – poprzez umożliwienie im korzystania z oferty na rzecz społecznej aktywności, a także obejmującej usługi w zakresie aktywności ruchowej, oferty edukacyjnej, kulturalnej, rekreacyjnej i opiekuńczej. Klub jest również dobrym przykładem integracji międzypokoleniowej. W ramach działalności Klubu Gmina udostępniła seniorom infrastrukturę pozwalającą na aktywnym spędzaniu wolnego czasu, a także zaktywizowaniu i zaangażowaniu seniorów w działania samopomocowe i na rzecz środowiska lokalnego. Każdego roku oferta dla seniorów jest poszerzana, urozmaicana o nowe usługi społeczne. Klub „Senior+” zapewnia tygodniowo 20-godzinną ofertę usług.

3. Wspieranie rodziny i system pieczy zastępczej

- wsparcie asystenta rodziny

Asystent rodziny:

- opracowuje i realizuje planu pracy z rodziną we współpracy z członkami rodziny;
- udziela pomocy w zdobywaniu umiejętności prawidłowego prowadzenia gospodarstwa domowego;
- udziela pomocy rodzinom w rozwiązywaniu problemów socjalnych, psychologicznych, a także problemów wychowawczych;
- motywuje rodziny do podnoszenia kwalifikacji zawodowych oraz wspieranie aktywności społecznej rodzin;
- pomaga w poszukiwaniu pracy zarobkowej i jej utrzymaniu;
- współpracuje z rodziną zastępczą, rodzinnym domem dziecka, placówką opiekuńczo-wychowawczą, w których umieszczono dziecko z rodziny przeżywającej trudności;
- udziela wsparcia dzieciom, w szczególności poprzez udział w zajęciach psychoedukacyjnych;
- podejmuje działania interwencyjne i zaradcze w sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa dzieci i rodzin;
- prowadzi dokumentację, która dotyczy pracy z rodziną, dokonywanie okresowej oceny sytuacji rodziny, ale również monitoruje funkcjonowanie rodziny po zakończeniu pracy z rodziną;
- sporządza, na wniosek sądu, opinię o rodzinie i jej członkach.

4. Wspieranie osób i rodzin w trudnych sytuacjach życiowych

- świadczenie pracy socjalnej

Praca socjalna to działalność profesjonalna polegająca na udzielaniu pomocy jednostkom, grupom lub społecznościom we wzbogacaniu lub odbudowywaniu ich zdolności społecznego funkcjonowania oraz na tworzeniu sprzyjających warunków społecznych. Celem pracy socjalnej jest pomoc w nauczaniu się samodzielności. Praca socjalna spełnia szereg istotnych funkcji:

- ✓ ratowniczą - jest mechanizmem ratującym jednostki i rodziny w sytuacjach kryzysowych,
- ✓ wspierającą - w edukowaniu do samodzielności w rozwiązywaniu własnych problemów,
- ✓ profilaktyczną - w zakresie zapobiegania wykluczeniu społecznemu,
- ✓ partycypacyjną - budującą lokalne powiązania i koalicje na rzecz rozwiązywania problemów społecznych oraz angażującą środowiska do współdziałania.

Praca socjalna prowadzona przez pracowników socjalnych polega w szczególności na:

- ✓ pomocy w uzyskiwaniu niezbędnych środków materialnych,
- ✓ pomocy w poprawie warunków mieszkaniowych,
- ✓ poradnictwie w aktywizacji zawodowej,
- ✓ pomocy w organizacji opieki nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi,
- ✓ wskazywaniu uprawnień osób niepełnosprawnych,
- ✓ wspieraniu i pomaganiu we właściwym rozwoju psychospołecznym dzieci i młodzieży,
- ✓ poprawianiu funkcjonowania rodziny,
- ✓ poprawianiu funkcjonowania osób zaburzonych psychicznie,
- ✓ poprawianiu funkcjonowania osób i rodzin z problemem alkoholowym.

- udzielanie pomocy finansowej, rzeczowej

CUS udziela pomocy materialnej na podstawie przepisów tj.:

- ✓ ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych,
- ✓ ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej,
- ✓ ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych,
- ✓ ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne,
- ✓ ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych,
- ✓ ustawy z dnia 07 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów,
- ✓ ustawy z dnia 04 kwietnia 2014 r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów,
- ✓ ustawy z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci,
- ✓ ustawy z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”,
- ✓ ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty,
- ✓ ustawy z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny,

NOWE USŁUGI SPOŁECZNE W GMINIE BUKOWSKO ZAPLANOWANE ZGODNIE Z DIAGNOZĄ

1. Oferta dla dzieci i młodzieży w ramach placówek wsparcia dziennego/świetlic.

Jedną z nowych usług społecznych, która projektowana będzie w ramach nowo powstałego Centrum Usług Społecznych w gminie Bukowsko jest oferta dla dzieci i młodzieży w ramach placówek wsparcia dziennego / świetlic. W przyjętej w 2011 r. ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej placówki wsparcia dziennego stanowią jeden z kluczowych elementów działań na rzecz pomocy w opiece i wychowaniu dziecka. Celem pracy placówki wsparcia dziennego jest wsparcie rodziny, poprzez objęcie dziecka opieką i wychowaniem. Placówki mają zapewniać dzieciom z rodzin przeżywających kryzys lub zagrożonych kryzysem pomoc w organizacji czasu wolnego, pokonywania trudności szkolnych, radzenia sobie z zaburzeniami zachowania. Do takich placówek dzieci najczęściej trafiają z powodu trudności w wypełnianiu przez rodziców funkcji opiekuńczo-wychowawczych, często w powiązaniu z ubóstwem i wynikającymi z niego problemami socjalnymi.

Placówki wsparcia dziennego w pracy z dzieckiem współpracują z rodzicami, opiekunami, placówkami oświatowymi i podmiotami leczniczymi. Uczestnictwo dzieci w zajęciach jest nieodpłatne i dobrowolne, chyba że dziecko zostanie skierowane do placówki przez sąd. Przy zapewnieniu opieki nad dziećmi oraz przy wykonywaniu innych czynności związanych z realizacją zadań, placówki mogą korzystać z pomocy wolontariuszy. Pod opieką jednego wychowawcy, w jednym czasie może przebywać maksymalnie 15 dzieci.

Placówki wsparcia dziennego mogą być prowadzone w formie:

- specjalistycznej – organizuje zajęcia socjoterapeutyczne, terapeutyczne, korekcyjne, kompensacyjne oraz logopedyczne, realizuje indywidualny program korekcyjny, program psychokorekcyjny lub psychoprofilaktyczny, terapię pedagogiczną, psychologiczną i socjoterapię,
- opiekuńczej – zapewnia opiekę i wychowanie, pomoc w nauce, organizację czasu wolnego, zabawę i zajęcia sportowe oraz rozwój zainteresowań,
- pracy podwórkowej realizowanej przez wychowawcę – realizuje działania animacyjne i socjoterapeutyczne.

Placówka wsparcia dziennego może być prowadzona w połączonych formach.

Placówka wsparcia dziennego prowadzona w formie specjalistycznej – świetlica socjoterapeutyczna: organizuje zajęcia socjoterapeutyczne, terapeutyczne, korekcyjne, kompensacyjne oraz logopedyczne, realizuje indywidualny program korekcyjny, program psychokorekcyjny lub psychoprofilaktyczny, w szczególności terapię pedagogiczną, psychologiczną i socjoterapię.

Planuje się, że na terenie Gminy Bukowsko powstanie 4 placówki wsparcia dziennego, w tym 3 o charakterze opiekuńczym oraz 1 specjalistyczna. Placówki umiejscowione będą w 4 różnych miejscowościach.

Zadania placówki wsparcia dziennego polegać będą w szczególności na zapewnieniu dzieciom i młodzieży opieki i wychowania, wspieranie ich rozwoju, pomocy w wyrównywaniu deficytów szkolnych (pomoc w odrabianiu zadań domowych, w nauce pozwalającej na wyrównanie zaległości w szczególności z matematyki, języka polskiego, języka angielskiego, zajęć

kompensacyjnych, reedukacyjnych), prowadzeniu zajęć pozwalających na rozwój zainteresowań (adekwatnie do potrzeb – informatyczne, sportowych, plastycznych, kulinarnych, majsterkowania, teatralnych, turystycznych, ekologicznych, fotograficznych, udział w inicjatywach społecznych), organizacji czasu wolnego (gry zespołowe, wycieczki, spotkania z ciekawymi ludźmi, udział w lokalnych imprezach, zajęcia sportowo—ruchowe i korekcyjne), budowanie postaw obywatelskich i patriotycznych zachęcanie do podejmowania aktywności społecznych i wolontaryjnych, prowadzenie klubów dyskusyjnych, udzielanie pomocy w rozwiązywaniu konfliktów rówieśniczych, podnoszenia kompetencji społecznych pozwalających na podtrzymywanie więzi rodzinnych i sąsiedzkich, zapobieganiu izolacji społecznej i zawodowej. Z uwagi na łączenie funkcji opiekuńczej ze specjalistyczną w placówce realizowane powinny być zajęcia socjoterapeutyczne, psychoprofilaktyczne, logopedyczne, terapeutyczne i psychokorekcyjne (rozładowywanie i wyciszenie negatywnych emocji dzieci; wyzwalanie potencjalnych możliwości i mocnych stron; odzyskanie wiary we własne siły oraz zwiększenie motywacji do dalszej pracy; wykorzystanie zainteresowań i zdolności co pozwoli na przeżycie sukcesu i złagodzenie napięć emocjonalnych; wzmacnianie poczucia bezpieczeństwa, uświadomienie, że z podobnymi kłopotami borykają się również inni; uświadomienie, że trudności mają charakter przejściowy i ustępują dzięki pracy terapeutycznej. Do udziału w zajęciach zapraszani będą także rodzice/ opiekunowie uczestników – dla nich będą przygotowane specjalne zajęcia podnoszące ich kompetencje opiekuńczo - wychowawcze (np. z elementami programu „Szkoła dla Rodziców”) oraz prowadzone poradnictwo specjalistyczne – psychologiczne i pedagogiczne.

Według potrzeb oferowane będą dodatkowe działania skierowane do dzieci i młodzieży w postaci: grupy wsparcia i samopomocowe dla rodzin, pomoc psychologiczna, poradnictwo specjalistyczne, wsparcie terapeutyczne, terapia integracji sensorycznej, socjoterapia, interwencja kryzysowa, profilaktyka zdrowotna dla rodziców i dzieci, zajęcia wspierające rozwój dzieci do lat 3 np. w grupach zabawowych; zajęcia dla rodziców i małych dzieci, wspierające rozwój kompetencji rodzicielskich, umiejętności komunikacji i zabawy z dzieckiem (np. w formie Klubu Rodziny czy Klubu Rodzica). Młodzież – działania ukierunkowane na stworzenia miejsc spotkań dla młodzieży, zajęcia rozwijające pasję i zainteresowania (np. sportowe, muzyczne, warsztatowe), animacja czasu wolnego i rozwój wolontariatu.

2. Punkt Informacyjno-Konsultacyjny do spraw przeciwdziałania alkoholizmowi, narkomanii oraz dla ofiar przemocy.

Kolejną nową usługą społeczną, która ma zostać utworzona w ramach nowopowstałego Centrum Usług Społecznych w Bukowsku jest utworzenie Punktu Informacyjno-Konsultacyjnego do spraw przeciwdziałania alkoholizmowi, narkomanii oraz dla ofiar przemocy. Punkt Informacyjno-Konsultacyjny prowadzi będzie działalność skierowaną do wszystkich mieszkańców gminy Bukowsko, w szczególności do osób uzależnionych od alkoholu i innych środków odurzających oraz członków ich rodzin, osób doświadczających przemocy i stosujących przemoc jak również osób znajdujących się w innych sytuacjach kryzysowych.

Do najważniejszych zadań Punktu Informacyjno-Konsultacyjnego należeć będzie prowadzenie działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień oraz przemocy w rodzinie. Udzielanie porad i informacji rodzinom w kryzysie spowodowanym uzależnieniem jednego z członków rodziny lub dotkniętych przemocą

domową w zakresie: prawnym, psychologicznym i socjalnym. Inicjowanie interwencji w przypadku diagnozy przemocy domowej. Prowadzenie w środowisku lokalnym działań edukacyjno-informacyjnych. Udostępnianie materiałów edukacyjnych i informacyjnych. Gromadzenie aktualnych informacji o miejscach pomocy oraz kompetencjach służb i instytucji z terenu gminy, zajmujących się systemową pomocą dla rodziny oraz prowadzenie informacji telefonicznej. Punkt Informacyjno-Konsultacyjny oferować może nieodpłatnie: porady prawne w zakresie prawa rodzinnego, lokalowego, zabezpieczenia społecznego i karnego (w szczególności w zakresie problematyki przemocy w rodzinie) oraz porady psychologiczne w zakresie problemu przemocy w rodzinie, uzależnień oraz innych sytuacji kryzysowych.

3. Oferta usług z zakresu reintegracji społeczno - zawodowej (doradztwo zawodowe)

Oferta usług z zakresu reintegracji społeczno - zawodowej (doradztwo zawodowe) to nowa usługa społeczna, której realizacja planowana jest w ramach Centrum Usług Społecznych w Bukowsku.

Oferowane będzie doradztwo zawodowe dla osób bezrobotnych lub poszukujących pracy. Doradztwo to proces, w którym doradca zawodowy wspiera i kierkuje klienta w dokonywaniu przez niego wyborów edukacyjno-zawodowych. Odbywa się on poprzez wykorzystanie narzędzi i metod wspomagających rozpoznanie przez klienta swoich predyspozycji, zainteresowań, lepszego zrozumienia siebie w odniesieniu do środowiska pracy. Dokonanie wyboru zawodu umożliwi kolejny krok, jakim jest zaplanowanie przebiegu ścieżki edukacyjno-zawodowej, uwzględniającej uwarunkowania i możliwości rynku pracy.

Ponadto CUS pośredniczył będzie w organizowaniu szkoleń, stażów, kursów zawodowych podnoszących kwalifikacje zawodowe.

Konieczność zainicjowania takich usług wynika wprost z przeprowadzonej Diagnozy potrzeb mieszkańców i potencjału usługowego wspólnoty samorządowej w zakresie usług społecznych w Gminie Bukowsko.

4. Organizowanie społeczności lokalnej

W ramach organizowania społeczności lokalnej CUS realizował będzie następujące działania:

- animacja i edukacja społeczna mieszkańców
- profilaktyka społecznościowa
- działania samopomocowe
- współpraca z innymi instytucjami, środowiskami i grupami nieformalnymi, wspieranie ich projektów, inicjatyw społecznych i aktywności
- organizowanie szkoleń dla organizacji pozarządowych i liderów społeczności lokalnej
- rozwój i promocja wolontariatu.

Realizacja tego zadania przyczyni się do:

- 1) stworzenia zintegrowanego lokalnego systemu usługowego, umożliwiającego uzyskanie dostępu do usług społecznych z różnych obszarów, w kontakcie z jedną instytucją,
- 2) aktywowania i wzmacniania potencjału wspólnoty samorządowej w zakresie wsparcia społecznego w postaci działań wolontaryjnych, samopomocowych i sąsiedzkich,
- 3) wypracowania właściwych relacji między działaniami selektywnymi w ramach pomocy społecznej, a działaniami powszechnymi adresowanymi do ogółu mieszkańców.
- 4) podejmowania działań wspierających osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwienia im życia w warunkach odpowiadających godności człowieka.

5. Dodatkowe usługi, które mogą być uruchomione w trakcie trwania Programu

- usługi asystenckie

Usługi asystenckie skierowane do osób niesamodzielnych (starszych/ niepełnosprawnych) świadczone przez opiekunów osób starszych lub asystentów osobistych osób niepełnosprawnych oraz wolontariuszy wspierających. W/w usługi mają na celu wsparcie osób niesamodzielnych w wykonywaniu podstawowych czynności dnia codziennego, niezbędnych do aktywnego funkcjonowania społecznego, zawodowego lub edukacyjnego.

- opieka wytchnieniowa

Forma wsparcia dla opiekunów osób niepełnosprawnych polegająca na zapewnieniu opieki osobie ze stwierdzoną formą niepełnosprawności w sytuacji, gdy jej opiekun, z uwagi na zdarzenie losowe, konieczność wypoczynku czy załatwienia bieżących codziennych spraw, nie może tej opieki sprawować samodzielnie. Druga forma wsparcia to wspólny wyjazd opiekuna i osoby zależnej, zapewniająca odpoczynek od codziennych obowiązków.

- grupy wsparcia

Grupa wsparcia to spotkania dla osób, które mają taki sam problem lub takie same doświadczenia. Grupa daje wsparcie i poczucie wspólnoty. Prowadzona jest przez psychologa, psychoterapeutę lub osobę z odpowiednim doświadczeniem i ma za zadanie znalezienie dla uczestników nowych sposobów radzenia sobie w trudnej sytuacji.

Grupa liczy od kilku do kilkunastu osób. Często takie grupy mają charakter otwarty. Spotkania odbywają się regularnie – raz na tydzień lub raz na dwa tygodnie. Przed rozpoczęciem spotkań w grupie wsparcia w WGP zapraszamy na spotkanie konsultacyjne z psychologiem (psychoterapeutą) prowadzącym grupę.

- profilaktyka zdrowotna

Profilaktyka zdrowia obejmuje działania zapobiegające chorobom, dzięki ich wczesnemu wykryciu i leczeniu oraz utrwalaniu prawidłowych wzorców zdrowego stylu życia. Jako dział medycyny naprawczej koncentruje się ona na zdrowiu negatywnym, czyli patologii i jej przeciwdziałaniu. Jest ona skierowana do osób w różnym wieku i w różnym stanie zdrowia. Profilaktyka zdrowotna przynosi największe korzyści w prawidłowym rozwoju i funkcjonowaniu dzieci i młodzieży, ponieważ zapobiega zaburzeniom we wszystkich strefach zdrowia organizmu.

- organizowanie prac społecznie użytecznych dla osób bezrobotnych

Prace społecznie użyteczne to forma wsparcia skierowana do osób bezrobotnych bez prawa do zasiłku jednocześnie korzystających ze świadczeń pomocy społecznej albo uczestniczących w kontrakcie socjalnym, indywidualnym programie usamodzielnienia, lokalnym programie pomocy społecznej lub w indywidualnym programie zatrudnienia socjalnego. Prace te odbywają się bez nawiązania stosunku pracy ani umowy o pracę. Organizowane są one przez gminę w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej, organizacjach lub instytucjach statutowo zajmujących się pomocą charytatywną lub działalnością na rzecz społeczności lokalnej. Wykonywanie prac społecznie użytecznych odbywa się na podstawie porozumienia zawartego między starostą a gminą, na rzecz której prace społecznie użyteczne będą wykonywane.

VI. Warunki i tryb kwalifikowania osób zainteresowanych do korzystania z usług społecznych określonych w Programie

Warunki i tryb kwalifikowania osób zainteresowanych korzystaniem z usług oferowanych w Programie określają przepisy 5 rozdz. ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych.

Podstawowym warunkiem korzystania z oferty usług oferowanych przez CUS jest status mieszkańca gminy Bukowsko. Są to osoby zameldowane i/lub zamieszkujące na terenie gminy. Pozostałe warunki i tryby kwalifikowania są zdeterminowane specyfiką usługi i wymogami szczególnie wynikającymi z właściwych ustaw, programów bądź wytycznych. Większość usług jest klasyfikowana przez Koordynatorów Indywidualnych Planów Usług Społecznych, jako element Indywidualnych Planów Usług Społecznych.

Aby skorzystać z usług społecznych oferowanych przez Centrum Usług Społecznych w Bukowsku należy:

- a. Złożyć wniosek do CUS w Bukowsku, 38-505 Bukowsko 290 (budynek Urzędu Gminy Bukowsko) przez osobę zainteresowaną, jej przedstawiciela ustawowego albo opiekuna faktycznego.
- b. Po rozpatrzeniu złożonego wniosku do CUS w Bukowsku następuje zakwalifikowanie osoby.
- c. Zakwalifikowanie indywidualnych planów usług społecznych osoby zainteresowanej jest poprzedzone przeprowadzeniem rozpoznania indywidualnych potrzeb przez koordynatora.
- d. Rozmowa przeprowadzana jest w siedzibie CUS w Bukowsku lub w miejscu, w którym przebywa/zamieszkuje osoba zainteresowana usługami społecznymi. Rozpoznanie indywidualnych potrzeb obejmuje rozmowę z mieszkańcem gminy,
- e. Rezygnacja z korzystania przez mieszkańca gminy z usług społecznych określonych w programie usług społecznych wymaga poinformowania dyrektora Centrum. Jeżeli program usług społecznych będzie przewidywał opłatę za określone w nim usługi społeczne, rezygnacja nie zwolni mieszkańca z ponoszenia opłaty za usługi społeczne, z których osoba miała prawo korzystać do dnia złożenia rezygnacji. W uzasadnionych przypadkach dyrektor centrum będzie mógł zwolnić w całości albo w części osobę, z ponoszenia opłaty za usługi społeczne, z których miała ona prawo korzystać do dnia złożenia rezygnacji.
- f. Koordynator indywidualnych planów usług społecznych sporządza Kartę Usług.
- g. Po rozpoznaniu indywidualnych potrzeb koordynator indywidualnych planów usług społecznych- w uzgodnieniu z wnioskodawcą – opracowuje indywidualną ścieżkę świadczonej usługi społecznej. W przypadku potrzeby koordynacji kilku usług społecznych określonych w programie lub programach usług społecznych, które mają być udzielane osobie zainteresowanej w okresie nie krótszym niż 3 miesiące opracowuje on indywidualny plan usług społecznych wskazujący usługi społeczne odpowiadające na potrzeby osoby zainteresowanej określone w programie lub może przekazać dalej wniosek jeżeli usługi społeczne objęte wnioskiem mieszczą się w zakresie usług społecznych realizowanych przez inny zespół, stanowisko w CUS, urząd gminy lub inną jednostkę organizacyjną gminy do dalszego rozpatrzenia.
- h. Indywidualny plan usług społecznych koordynator indywidualnych planów usług społecznych opracowuje w terminie nie dłuższym niż 30 dni od dnia złożenia z wniosku.
- i. Okres niezbędny do realizacji usług społecznych wynikających z rozpoznania indywidualnych potrzeb mieszkańca trwać będzie nie dłużej niż 1 rok.

j. Indywidualny plan usług społecznych zatwierdza dyrektor Centrum lub upoważniony przez dyrektora pracownik.

k. Indywidualny plan usług społecznych będzie aktualizowany przez koordynatora indywidualnych planów usług społecznych, w uzgodnieniu z wnioskodawcą, w szczególności:

- w przypadku zmiany potrzeb osoby korzystającej z usług społecznych
- przyjęcia przez gminę nowego programu usług społecznych.

l. Po zakończeniu realizacji indywidualnego planu usług społecznych koordynator indywidualnych planów usług społecznych przeprowadzi z osobą objętą indywidualnym planem usług społecznych rozmowę podsumowującą realizację planu, na podstawie której sporządzi opis przebiegu i rezultatów tego planu. Opis zostanie dołączany do akt sprawy.

m. O odmowie zakwalifikowania osoby do korzystania z usług społecznych decyduje dyrektor CUS, po uwzględnieniu potrzeb osób potrzebujących oraz obowiązujących przepisów prawa.

Szczegóły dotyczące realizacji usług społecznych dostępne będą w Centrum Usług Społecznych w Bukowsku, na stronie internetowej CUS oraz pod numerami telefonów CUS.

Zasady rekrutacji uczestników do projektu pn. „Utworzenie Centrum Usług Społecznych w Gminie Bukowsko”:

Rekrutacja do projektu odbywać się będzie na podstawie odrębnego Regulaminu i uczestnictwa w projekcie, który będzie spójny z ogólnymi zasadami korzystania z usług społecznych (opisanych powyżej), z uwzględnieniem wytycznych i wymogów wniosku o dofinansowanie projektu.

Kryteria formalne:

- osoby zamieszkujące na terenie Gminy Bukowsko
- lub osoby zatrudnione przez GOPS/CUS.

Pierwszeństwo do projektu w przypadku osób zamieszkujących na terenie Gminy Bukowsko będą miały osoby/rodziny:

- wieloproblemowe doświadczające wielokrotnego
- korzystające z GOPS/CUS
- korzystające z PO PŻ
- z niskim kryterium dochodowym
- w których, występuje niepełnosprawność (udokumentowana)
- dzieci skierowane ze szkół lub za oświadczeniem rodziców z zaświadczeniem odpowiedniego specjalisty potwierdzającym potrzebę wsparcia.

W/w czynniki będą stanowiły kryteria merytoryczne w ocenie uczestnictwa w projekcie.

Rekrutacja prowadzona będzie zgodnie z zasadą równości szans kobiet i mężczyzn oraz niedyskryminacji i dostępności osób z niepełnosprawnościami.

Po zebraniu formularzy rekrutacyjnych zostanie przyznana punktacja określająca pozycję na liście rankingowej, zgodnie z którą do projektu zostaną zakwalifikowani uczestnicy projektu.

W przypadku rezygnacji osoby zakwalifikowanej można zakwalifikować następnego uczestnika projektu z listy rezerwowej z zachowaniem kolejności.

W przypadku korzystania z jednorazowej usługi w ramach CUS osoby potrzebujące wsparcia w ramach usług społecznych, nie muszą widnieć na liście rankingowej. W takiej sytuacji wymagane jest jedynie podpisanie deklaracji uczestnictwa w projekcie w dniu skorzystania z usługi.

Rekrutacja będzie miała charakter ciągły.

VII. Wysokość opłaty za usługi społeczne, osoby uprawnione do uzyskania ulg w opłacie za usługi społeczne i wysokość tych ulg

1) **Nowe usługi** oferowane w ramach projektu pn. „Utworzenie Centrum Usług Społecznych w Gminie Bukowsko” w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, dofinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego są **nieodpłatne**. Zalicza się do nich:

- udział w placówkach wsparcia dziennego
- korzystanie z punktu informacyjno konsultacyjnego
- organizowanie społeczności lokalnej
- korzystanie z usług zakresu reintegracji społeczno - zawodowej (doradztwo zawodowe)

2) **Usługi odpłatne** świadczone w ramach CUS to:

- usługi opiekuńcze,
- kierowanie do domów pomocy społecznej
- Klub „Senior+”.

Do określenia odpłatności za te usługi stosuje się obowiązujące uchwały Rady Gminy Bukowsko, zgodnie z którymi ustalona jest wysokość odpłatności, ulg oraz szczegółowy tryb przyznawania usług lub wymogi ustawowe.

3) **Inne usługi nieodpłatne** w ramach CUS, tj.:

- praca socjalna
- asystentura

W przypadku uruchomienia dodatkowych usług społecznych tryb przyznawania, zasady odpłatności wynikać będą z obowiązujących przepisów prawa bądź podjętych uchwał rady gminy.

VIII. Sposób dokumentowania spełniania warunków oraz uprawnień do uzyskania ulg w opłacie

Podstawowe dokumenty osoby ubiegającej się o usługi społeczne:

- wniosek do CUS
- oświadczenie o wyrażeniu zgody na przetwarzanie danych osobowych
- klauzula informacyjna
- deklaracja uczestnictwa w projekcie (w przypadku ubiegania się o nowe usługi społeczne w ramach projektu pn. „Utworzenie Centrum Usług Społecznych w Gminie Bukowsko” w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, dofinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego).

Dodatkowym dokumentem potwierdzającym spełnienie warunków do korzystania z usług i ulg będzie:

- oświadczenie o spełnianiu określonych w Programie warunków do korzystania z tych usług oraz uprawnieniu do ulg w opłacie za usługi złożone przez wnioskodawcę pod rygorem odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych oświadczeń.

Wzory dokumentów będą załącznikami do Regulaminu rekrutacji i udziału w projekcie.

Zgodnie z art. 36 ust. 3 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych, CUS może zwrócić się do wnioskodawcy o udokumentowanie spełniania warunków niezbędnych do zakwalifikowania, w tym informacji o sytuacji życiowej, zdrowotnej, rodzinnej i materialnej oraz uprawnień do ulg w opłacie za usługi.

Kwalifikowanie następuje z uwzględnieniem ograniczeń i limitów wynikających z budżetu przewidzianego na realizację Programu.

IX. Dane osobowe niezbędne do kwalifikowania osób zainteresowanych korzystaniem z usług społecznych określonych w Programie

Zakres danych osobowych niezbędnych do kwalifikowania mieszkańców gminy Bukowsko do korzystania z usług zgodnie z załącznikiem nr 6 do umowy nr POWR.02.08.00-00- 0090/20-00 o dofinansowanie projektu pn. „Utworzenie Centrum Usług Społecznych w Gminie Bukowsko”:

- a) imię i nazwisko wnioskodawcy
- b) imię nazwisko opiekuna prawnego (jeśli dotyczy)
- c) data urodzenia
- d) numer PESEL
- e) płeć
- f) numer telefonu, adres e-mail
- g) adres miejsca zamieszkania
- h) stopień niepełnosprawności (jeśli dotyczy)
- i) jednostka chorobowa / rozpoznanie (jeśli dotyczy)

Usługi finansowane z Projektu wymagają udostępnienia dodatkowych danych takich jak:

- a) status osoby na rynku pracy w chwili przystąpienia do Projektu
- b) wykształcenie
- c) przynależność do mniejszości narodowej/etnicznej
- d) posiadanie statusu imigranta
- e) inne (niezbędne w zakresie realizacji Programu)

Osoba zakwalifikowana/przedstawiciel ustawowy osoby zakwalifikowanej do korzystania z usług zobowiązana jest do zapoznania się z klauzulą informacyjną oraz oświadczeniem z zakresu przetwarzania danych osobowych zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych).

Zasady przetwarzania danych osobowych przez CUS określa art. 50 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług przez centrum usług społecznych.

X. Organizacja programu, w tym etapy realizacji

Zadaniem realizatora Programu jest w szczególności:

- a) informowanie mieszkańców o wszystkich usługach świadczonych przez CUS oraz podmioty współpracujące z CUS,
- b) kwalifikowanie osób / rodzin do korzystania z usług,
- c) opracowanie i monitorowanie realizacji Indywidualnych Planów Usług Społecznych,
- d) koordynacja usług dla mieszkańców gminy Bukowsko oraz podejmowanie działań gminy wspierających ich rozwój i dostępność, e) kontraktowanie / zlecenie usług u poszczególnych wykonawców,
- f) współpraca z wykonawcami usług w zakresie ich efektywnej realizacji zgodnie z identyfikowanymi potrzebami odbiorców ostatecznych.

CUS będzie oferowało usługi określone w Programie obowiązującym na terenie gminy Bukowsko na zasadzie powszechności zgodnie z art. 14 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych.

Wykonawcą usług określonych w powyższym Programie może być:

- Urząd Gminy;
- inna niż urząd gminy jednostka organizacyjna gminy;
- organizacja pozarządowa lub podmiot, o którym mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie wyłoniony na podstawie tej ustawy;
- podmiot wyłoniony na podstawie ustawy z dnia 11 września 2019 r. - prawo zamówień publicznych;
- podmiot wykonujący działalność leczniczą w rozumieniu ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej.

Etapy	Opis działania	Termin realizacji
I	<ul style="list-style-type: none"> - opracowanie Planu Wdrażania Centrum Usług Społecznych, przedstawienie Planu Wójtowi Gminy Bukowsko oraz Radzie Programowej - przeprowadzenie konsultacji społecznych w sprawie Diagnozy - opracowanie Programu na podstawie Diagnozy - podjęcie Uchwały Rady Gminy Bukowsko w sprawie przyjęcia Programu, określającego usługi na okres od 01.09.2021 r. do 30.09.2023 r. - udostępnienie Programu na stronie BIP Gminy Bukowsko oraz CUS 	do końca września 2021r.
II	<ul style="list-style-type: none"> - promocja Programu przez cały czas jego trwania - wyłonienie wykonawców i partnerów oraz powierzenie realizacji usług 	III - IV kwartał 2021r.
III	<ul style="list-style-type: none"> - realizacja Programu - tworzenie Indywidualnych Planów Usług Społecznych - monitorowanie świadczonych usług - umieszczenie informacji o usługach na ogólnodostępnej platformie internetowej CUS - przeprowadzenie weryfikacji i aktualizacji Planu Wdrażania 	od IV kwartału 2021r. do września 2023r.
IV	<ul style="list-style-type: none"> - monitoring przebiegu całej realizacji Programu - analiza poziomu osiągnięcia mierników efektywności - opracowanie ewaluacji i podsumowania Programu - opracowanie i przedłożenie Radzie Programowej pakietu produktów powstałych w wyniku pilotażu / wdrażania CUS 	od IV kwartału 2021r. do września 2023r.
V	<ul style="list-style-type: none"> - przygotowanie informacji z realizacji Programu zgodnie z art. 6 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych oraz udostępnienie jej na stronach Biuletynu Informacji Publicznej Gminy Bukowsko i CUS 	do 31 grudnia 2023r.

XI. Sposób monitorowania i oceny Programu oraz mierniki efektywności jego realizacji

Monitoring świadczonych usług w ramach realizacji Programu będzie procesem niezbędnym dla zapewnienia odpowiedniej jakości usług. Realizacja usług będzie monitorowana kompleksowo, a informacje będą systematycznie i na bieżąco zbierane, gromadzone i analizowane. To pozwoli na kontrolę całego systemu usług oraz umożliwi modyfikację oferty usług.

Celem monitoringu będzie kontrola jakości i dostępności oferowanych usług oraz dostarczenie informacji, które pozwolą na dokonanie ewaluacji i wypracowanie rekomendacji w dalszej perspektywie do tworzenia i realizacji katalogów usług oferowanych mieszkańcom. Monitorowanie polegało będzie w szczególności na analizie danych ilościowych (dane sprawozdawcze), jakościowych (ankiety, rozmowy) i finansowych gromadzonych w trakcie Programu.

Realizacja procesu monitorowania i oceny Programu odbywać się będzie w oparciu o specjalnie opracowane narzędzia:

- ankiety wypełniane przez odbiorców po zakończeniu Indywidualnego Planu Usług Społecznych;
- ankiety przeprowadzane wśród odbiorców wybranych usług, dla których nie został utworzony IPUS;
- ankiety przeprowadzane wśród odbiorców usług o charakterze grupowym, każdorazowo po zakończeniu usługi;
- cykliczne raporty z monitoringu (cykliczność określona w umowie z wykonawcą) z realizacji usług i ich efektywności opracowywane przez Koordynatorów Indywidualnych Programów Usług Społecznych oraz Organizatora Społeczności Lokalnej;
- cykliczne raporty / zestawienia z realizacji usług od wykonawców zewnętrznych - instytucji i organizacji świadczących usługi (cykliczność określona w umowie z wykonawcą);
- raporty cząstkowe (kwartalne i roczne) oraz końcowy z przebiegu monitorowania wraz z wnioskami zawierającymi ocenę osiągnięcia celu Programu wraz z niezbędnymi rekomendacjami.

Mierniki efektywności Programu:

ILOŚCIOWE

- a) Liczba osób korzystających z usług; sposób pomiaru: wewnętrzna ewidencja wniosków;
- b) Liczba usług określonych w katalogu usług; sposób pomiaru: ewidencja usług określonych w katalogu usług;
- c) Liczba zrealizowanych usług; sposób pomiaru: wewnętrzna ewidencja;
- d) Liczba podmiotów realizujących usługi; sposób pomiaru: ewidencja zawartych umów/porozumień/zleceń;
- e) Liczba porozumień współpracy zawartych w związku z realizacją Programu; sposób pomiaru: ewidencja zawartych umów/porozumień;
- f) Liczba Indywidualnych Planów Usług Społecznych; sposób pomiaru: ewidencja IPUS;
- g) Liczba osób uczestniczących w działaniach OSL; sposób pomiaru: ewidencja osób biorących udział np. w warsztatach.

JAKOŚCIOWE (w tym spełnianie standardów)

- a) Poziom zadowolenia odbiorców usług; sposób pomiaru: ankieta zadowolenia;
- b) Terminowość wykonanych usług; sposób pomiaru: ankieta;
- c) Kompetencje osób realizujących usługi; sposób pomiaru: ankieta;
- d) Dostępność usług w zakresie odpowiadającym potrzebom mieszkańców; sposób pomiaru: ankieta;

- e) Czytelność i dostosowanie procedur udzielania usług; sposób pomiaru: ankieta.

Po zakończeniu realizacji programu usług społecznych gmina sporządza informację z realizacji programu usług społecznych. Informacja, ta będzie zawierać:

- 1) nazwę programu;
- 2) okres realizacji programu;
- 3) przewidywaną liczbę osób objętych programem oraz liczbę osób, które skorzystały z usług społecznych określonych w programie, w podziale na poszczególne usługi;
- 4) opis stopnia realizacji programu;
- 5) wyniki monitorowania realizacji programu i ocenę programu w oparciu o mierniki efektywności realizacji programu;
- 6) koszty realizacji programu;
- 7) listę wykonawców poszczególnych usług społecznych określonych w programie.

Informacja, zostanie udostępniana na stronie Biuletynu Informacji Publicznej urzędu gminy oraz na stronie Biuletynu Informacji Publicznej centrum, w terminie 4 miesięcy od zakończenia realizacji programu usług społecznych.

XII. Budżet Programu i źródła jego finansowania

Program finansowany będzie ze środków własnych Gminy oraz pochodzących z dotacji. Budżet ustalany będzie corocznie w ramach uchwały budżetowej i modyfikowany według potrzeb i możliwości finansowych gminy oraz pozyskanych dotacji z budżetu państwa.

Nowe usługi społeczne, w ramach niniejszego Programu, realizowane będą z Funduszy Europejskich w ramach Projektu pn. "Utworzenie Centrum Usług Społecznych w Gminie Bukowsko" w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020 Oś Priorytetowa II Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji, Działanie 2.8 Rozwój usług społecznych świadczonych w środowisku lokalnym. Łączna kwota dofinansowania projektu na lata 2021 - 2023 stanowi 100% i wynosi: 1.150.532,40 zł, z czego:

- w roku 2021 - 238.582,80 zł
- w roku 2022 – 508.002,00 zł
- w roku 2023 – 403.947,60 zł.

W trakcie realizacji Programu plan wydatków może ulec modyfikacji.

PRZEWODNICZĄCY
Rady Gminy Bukowsko

Piótr Łuszcz

